

ЛЕПЕЙ ДРАЎЛЯНАЯ ЗГОДА, ЧЫМ ЗАЛАТАЯ СВАРКА

Паводле аналогіі з бессмяротнымі «кролікамі» ад Данільца і Маісеевкі можна сказаць, што яйкі — гэта не толькі лёгка засваяльныя селен ды кальцый, не толькі добры сняданак, але і...

Трэба па парадку.
Неяк раз мне спатрэбілася тэрмінава пад'ехаць да бацькоў. Білет на цягнік з гораў папалам я ў Мінску ўзяў, да райцэнтра даехаў, а да вёскі — ніяк: апошні аўтобус сышоў, першы — будзе раніцай... Так што мусіў я папрасіцца на начлег. Да каго? Да кумы маёй старэйшай сястры. Радна гэта, можна сказаць, ніякая: дзясятая вада на кісялі, але ж мяне прыняла, пачаставала, адвяла канапу, што стаяла ў праходзе з кухні ў вялікі пакой. Я ўладкаваўся, абняў падушку і нават прыснуў, як раптам...

З-за чаго ўспыхнула сварка, спрасонку не зразумеў, але ж бачыў, што муж з крыкам носіцца за жонкай (дзякуй богу, міма «маёй» канапы), жонка — за ім, над галовамі ў абодвух нешта лётае...

Да табурэтак — на шчасце — справа ў гаспадары не дайшла, а вось да яек яны дабраліся. А паколькі тыя ляжалі ў халадзільніку, каля дзверцаў пачалася сапраўдная вайна: «агрэгат» пераходзіў з рук у рукі; той, хто ім завалоўваў, паспяваў дастаць хоць некалькі яек і запусціць у «ворага».

...Не магу сказаць, што скончылася раней — яйкі ці сілы ў праціўнікаў, але ж у кватэры пацішэла, я задрамаў, потым, як толькі развідала, падаўся на вакзал і, напэўна, пра ўсё забыўся б, але...

Быў час: лавачку каля нашага пад'езда — і сапраўды ўтульную, абсаджаную дэкаратыўнымі кустамі, — аблюбовалі мясцовыя п'яніцы. Мала таго што бабулі днём там прысесці не маглі, дык яшчэ і па вечарах стаяў там сапраўдны гармідар: шум, крык, смех, і нават да мардабою справа даходзіла.

Жыхары дома (а найперш пад'езда) скардзіліся, выклікалі ўчастковага, ваявалі з гэтай навалай і, здаралася, перамагалі, але... Тыдзень-другі — ад сілы месяц — і ўсё пачыналася спачатку.

...У адну з такіх «вясёлых» начэй мне і прыпомніўся начлег у кумы. А далей (паўтараць свой «подзвіг» не раю нікому!) — як устаў, узяў з халадзільніка яек, падышоў да акна — кінуў адно ўніз.

Разбілася яно акурат пад ліхтаром, у цэнтры «тусоўкі». І сказаць, што напалохла, мусіць, мала, бо першы «снарад» кампанія прыняла за пачатак бамбёжкі. Усе разбегліся па баках, пазадзіралі галовы наверх, на вокны дома, а ўрэшце — найсмялейшыя падбеглі да лавачкі, нешта ўхапілі там, і ўсёй кампаніяй рушылі прэч. Больш каля свайго пад'езда мы іх не чулі-не бачылі: канфлікту

як не было! А калі ў нейкіх іншых сем'ях ці калектывах варажнеча здараецца — находзіць каса на камень, — згадзіцца, неяк недарэчна ёю размахваць ды імі кідацца. Не тое цяпер стагоддзе.

Іван Гаральчук,
г. Мінск.

ДАРАГІ ПАДАРУНАК

Хто пра што: босы пра лапці, а я дык пра сваю любімую шкодную звычайку...

Некалі даўно, у далёкія ўжо васьмідзясятыя, усе тыгунёвыя вырабы (і каб толькі яны!) прадаваліся выключна па талонах. Установа, дзе я працаваў, была пераважна жаночай. Таму нам, курцам, яшчэ нядрэнна жылося: супрацоўніцы-жанчыны (а тады іх з цыгаркамі мала хто бачыў, моды не было), адмаўляліся ад сваіх талонаў на карысць (?) мужчын.

Але ж гэта — да пары, а потым... Сабрала нас старшыня прафкама і патлумачыла, што дома ў нашых жанчын ёсць свае курцы; значыць, талоны трэба дзяліць пароўну, па «норме»... (У мяне, помню, было ўражанне, што яна, тая норма, разлічана хіба на тых, хто з курэннем хацеў «завязаць», а мы ж — нават не збіраліся...)

Іншымі словамі, змрочныя насталі часы — выкручваліся хто як мог: «стралылі» цыгарэты ў такіх жа «стральцоў», шукалі спекулянтаў, здаралася, падымалі «бычкі»...

А тут — водпуск, лета, вёска, ліпы цвітуць... Здавалася б, дыхай ды радуйся! Аж не: смуроду хочацца — ды так...

Успомніў, што на нашай вуліцы на лаўцы некалі дзед Рыгор пастаянна сядзеў, што ў яго зубах (дакладней — губах, бо ў 90 зубоў не было) нязменна дыміла люлька. Самасад чалавек курыў... І дакурыўся: памёр, казалі. Значыць, табакай больш не пачастуе. Хіба на тым свеце ўжо?..

На гэтым — можна было б нарэчку пайсці. Але што за рыбалка без цыгарэт?! Ды і чым камароў адганяць, як не дымам?

Думаю так і бачу, што сусед — Вацік — на сваю лаўку масціцца, мяне запрашае. Павіталіся... Я падсеў і давай пра «лапці» яму гаварыць, то-бок пра талоны.

Ён мяне ўважліва слухае ды пасміхаецца (ажно рот да вушэй!). «Я, — кажа, — гэтую праблему вырашыў. Мне ад бацькі насенне перапала, градку тытуню пасадзіў... А «вытворчасць» самакрутак яшчэ малым асвоіў. Вось, паглядзі»...

Першую казіную ножку сусед мне сам з газеты скруціў. Разам засмалілі, пасядзелі, пагаманілі... На развітанне ён папытаўся, колькі тых талонаў на месяц даюць, і, пачуўшы адказ, падарыў мне паўлітровы слоічак табакі, а да яе — цэлы стосік папярковых прамавугольнічкаў.

...Калі добра пашукаць, дык яны, можа, і сёння недзе ляжаць? Як напамін — пра досыць дарагі падарунак.

Мікалай Камароўскі,
г. Орша.

ПА ШКАРПЭТКІ,

альбо Міна — зусім не міна...

Гэта было даўно, у далёкія ўжо пасляваенныя...

Поўным ходам ішло будаўніцтва разбураных гарадоў і спаленых вёсак, аднаўленне народнай гаспадаркі... Нашаму Жыткавіцкаму раёну (і, напэўна ж, не толькі яму?) выпала ганаровая місія пастаўляць мясную прадукцыю ў горад Ленінград.

Па сённяшнім часе дык з гэтым няма ніякіх праблем: ёсць спецыяльныя рэфрыжэратары, дзе трымаюцца нізкія тэмпературы, дзе мяса можна захоўваць і добра, і доўга.

А тады быў іншы парадак: кароў, бычкоў, цялят збіралі ў статкі, прыганялі на чыгуначную станцыю, «загружалі» ў спецыяльныя вагоны — везлі да станцыі прызначэння... І, вядома ж, пад нагляд адмысловых брыгад. У адной з іх працавалі два сябрукі — Янка і Міна.

Дык вось выбраліся яны ў чарговую камандзіроўку. Тут, у Жыткавічах, загрузілі жывёлу, давезлі да Ленінграда, там — як мае быць — здалі, купілі білеты дамоў. Да адпраўлення цяніка заставалася трохі часу, — пакіравалі ў гандлёвы дом, каб накупляць сабе цёплых шкарпэтак.

Дзе канкрэтна яны прадаюцца (магазін вялізарны), сябрукі не ведалі. А таму, каб хутчэй знайсці, яшчэ на ўваходзе вырашылі раздзяліцца: Міна пайшоў у адзін бок, Янка — у другі...

І трэба ж — непадалёк зусім наткнуўся на патрэбны аддзел: шкарпэтак — хоць заваліся!

— Міна, Міна, давай сюды! — загукваў з той радасці.

...Што вакол пачалося, сцяміў не адразу: людзі стрымгалоў рванулі да выхаду, паверх апусцеў, аднекуль, як з-пад зямлі, выраслі міліцыянты. Міну, які крочыў на покліч сябра, яны рашуча заступілі дарогу:

— Стой! — крычаць. — Туды нельга! Там міна!

— Не, хлопцы, — стаў даводзіць ім паляшук. — Міна — гэта я... Магу вам дакумент паказаць! Вось, трымайце!

Пераканаўшыся, што чалавек не хлусіць, міліцыянты (камень з душы!) так шчыра, так гучна рассямляліся, што да іх — ледзь не адразу ж — падцягнуўся асмелелы народ, прадавачкі занялі свае месцы за прылаўкамі, і Міна з Янкам змаглі накупляць шкарпэтак — з прыгодамі, але без чаргі.

Васіль Пяшэвіч,
в. Юрковічы,
Жыткавіцкі раён.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.

АД ЯЕ Ж.

Як сведчыць адмысловы слоўнік, некалі раней сярод асабовых уласных імён былі мужчынскія Міна (размоўнае — Мінук, Мінась) і Мінай. Ад іх адпаведна імёны па бацьку — Мінавіч, Мінаўна, Мінаевіч, Мінаеўна... Прыгожа, праўда?

Аднак наша моладзь (і не толькі яна), хутчэй за ўсё, ніколі не чула, што ёсць такія імёны. І дай бог, каб ніколі не зведала, што ёсць такія снарады...

А таму спадару Васілю Мікітавічу Пяшэвічу, вельмі даўняму і адданаму падпісчыку «Звязды», які пра іх нагадаў, асобны дзякуй і асобнае «Добрага здароўя!»

Пішыце! Японская прымаўка: у дом, дзе смяюцца, прыходзіць шчасце.

Несабісты суб'ектыў

НЕБА З САБОЮ

Пра адчуванне палёту

Сёння, якраз у Дзень касманаўтыкі, ды яшчэ такі, як ніколі адметны для нашай краіны, менавіта пра неба хочацца і гаварыць. У кожнага яно сапраўды сваё, тут з класікам не паспрачаешся. Хтосьці ўяўляе проста блакіт, аблогі, сонца. Для кагосьці яно — чорны аксаміт з безліччу дьяментаў-зор і вялізным бліскучым гузікам поўні. Хтосьці піша і ўяўляе яго не інакш як з вялікай літары — Неба, і мае на ўвазе лёс, Бога, нейкую іншую звышнатуральную сілу, якая кіруе існаваннем усяго. А для кагосьці неба — гэта вобразнае азначэнне вышыні, мэты, мары...

Вось, напрыклад, Марына Васілеўская. Простая беларуская дзяўчынка з проста беларускай сям'і. Марыла пра неба ў самым яго прыродным, натуральным значэнні — інакш не стала б бортправадніцай. А потым — увогуле сягнула ў касмічную вышыню, стала першай, атрымала званне Героя. Наўрад ці нават скептык скажа, што проста пашанцавала. Была мара, была мэта, да якой настойліва імкнулася. Мэта дасягнутая, мара спраўджаная. Узнагароды, павага, пашана на ўсё жыццё. А яшчэ — пачуццё палёту, якое так сама назаўсёды.

Ну, такі прыклад непаказальны, скажаце. Адзін на мільён, дакладней, на дзесяць. А вось тут я з вамі не пагаджуся. Бо справа ж не ўласна ў космасе...

Наталля з дзяцінства хацела маляваць. Але ў вясковай школе не было нават настаўніка са спецыяльнай адукацыяй — маляванне ў іх выкладаў гісторык. Да райцэнтра, дзе быў дом творчасці школьнікаў, — трыццаць кіламетраў. Дый бацькі, звычайныя калгаснікі, ставіліся да захаплення дачкі скептычна, хаця па ўсім наваколлі былі па хатах развешаныя карціны, якія маляваў на палатне і раздорваў яе праддэд-самавучка. Аб паступленні ў якое мастацкае вучылішча нават размовы не было — пайшла Наталля пасля школы ў ветэрынарны інстытут у Віцебску. Атрымала спецыяльнасць, выйшла замуж, нарадзіла дзяцей, дачакалася ўнукаў. Мы бачыліся час ад часу на радзіме, пакуль бацькі яе былі жывыя. Ведала, што яна пераехала не так даўно з сям'ёй у Мінск, працуе хірургам у вядомай ветэрынарнай клініцы...

А тут нядаўна на сваёй старонцы ў сацыяльных сетках бачу, яна ў яшчэ прысягнула. Пацвердзіўшы запыт, зайшла да яе «ў госці». І — абамлела ад здзіўлення. У галерэі — безліч карцін. Сюжэты — фантастычныя, бы падгледжаныя ў нейкім райскім садзе: казачнай прыгажосці звыры, вялікія яркія кветкі, стракатыя птушкі... Мы праз некалькі дзён сустрэліся і яна расказала, як аднойчы зразумела, што жыццё праходзіць, а мара так і не спраўдзілася. І яна сказала сям'і — мужу і дарослым ужо дзеем: як хочаце, але жыць я так больш не магу. Звольнілася з працы і пайшла на курсы ў мастацкую студыю. А пасля купіла ўсё, што трэба, і пачала маляваць. Так, як бачыла, так, як хацела ўсё жыццё. Дамашнія пакрыцілі пальцам каля скроні і рашылі пачакаць, пакуль адумаецца. А яна — не адумалася і ўжо праз месяц прадала сваю першую карціну. Цяпер яе работы ёсць у многіх мастацкіх галерэях. А яшчэ яна вазіла іх на выставы ў Пецябург і ў Маскву. І загадаў у яе — на год наперад.

Яна проста шыкоўна выглядае ў свае пяцьдзесят плюс. На кампліменты адказвае проста: «У мяне цяпер як крылы за спінай выраслі». Я замовіла ў яе карціну. «Я намалюю табе фіялетава-аранжавых катой», — паабяцала, загадкава ўсміхнуўшыся...

У Тацяны была мара больш простая: яна хацела стаць настаўніцай. Здавалася б, у чым праблема — вучыцца добра, паступай у інстытут, атрымавай прафесію. Толькі вось... У шматдзетнай вясковай сям'і Таня была пятым дзіцем, а пасля яе было яшчэ і шостае, і сёмае. І яе, паслухаўшыся парад разумных людзей, бацькі адправілі ў спецыяльны інтэрнат — дзяўчынка кульгала, адна ножка з нараджэння была карацейшая за другую. Так будзе лепей, рашылі, бо да школы ў цэнтры калгаса было шэсць кіламетраў, прычым дарога не заасфальтаваная, з узгорка на ўзгорак. Таня прыязджала дадому толькі на канікулы, але пасля чацвёртага класа літаральна ўпала бацькам у ногі: «Не паеду!» Не вельмі разумная выкладчыца ў тым інтэрнаце, даведаўшыся, кім Таня хоча стаць, сказала: маўляў, куды табе з тваёй нагой у настаўнікі. Будзеш якой тэлефаністкай, на хлеб зарабіць зможаш. Пра гэта яна расказала бацькам ужо пасля, як была дарослай. А тады ўсё было ўспрынята як падлеткавыя выбрыкі. Цырымоніцца з дачкой бацькі не сталі: хочаш быць як усе — будзь. Але не скардзіся. І яна ўсе астатнія гады хадзіла ў школу за тым шэсць кіламетраў. Смешна падскокваючы, старалася не адставаць ад аднакласнікаў. Не крыўдзілася на кіны, дапамала ўсім у вучобе — яна ж хацела быць настаўніцай. Паступіла ў інстытут, скончыла яго, сустрэла добрага чалавека, з якім і пранастаўнічалі ў вясковай школе ўсё жыццё. Выкладала фізіку і матэматыку, тлумачыла матэрыял, ніколі не сядзела на месцы, жвава рухалася па класе... Сярод яе вучняў — тры кандыдаты навук, яна адна з першых у краіне атрымала вышэйшую катэгорыю. Сотні людзей — дарослых, самавітых — і сёння згадваюць добрым словам «нашу Тацяну Іосіфаўну» і спяшаюцца павіншаваць яе з Днём настаўніка, ды з днём нараджэння, які ў яе на пачатку мая.

Летась ёй было семдзесят, і мне таксама давалося трапіць на гэты юбілей. Там і пазнаёмілася з гэтай цудоўнай жанчынай, там і даведалася ўсю яе гісторыю. Асабліва ўразіў на тым свяце адзін эпізод. Былы вучань асцярожна спытаў Тацяну Іосіфаўну: «Вам жа, напэўна, цяжка было столькі хадзіць? Вы ж перад намі ў класе толькі што не танцавалі...» «Ну што ты, Саша, — як маленькаму, адказала яна, — я ў вас у класе, дый у іншых, як на крылах заўсёды лётала»...

Дык вось, пра неба. Тое, якое, паводле класіка, кожны носіць у сабой. Гэта пра мару. І пра магчымасці. І пра сілу, аб якой мы, можа, і не здагадаемся. І пра крылы, якія надзейна хаваем, саромеючыся ці баючыся. І пра жыццё, якое часам пражываем, нібы будзе яшчэ адно, і яшчэ, і вось тады... А Неба — тое, якое з вялікай літары, — глядзіць на нас і не ўмешваецца. Свабодай выбару гэта спрадвеку завецца.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.

